ՔՍԱՆԵՒՄԷԿԵՐՈՐԴ — ՏԱՐԻ — ԹԻՒ — 1197 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ — 3 — ՓԵՏՐՎԱՐ — 1872

ԳԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 180 ղր.
» Գաւառաց » 10 Մէճ.
Վեցամսեայ Կ. Պոլսոյ » 90 ղր.
» Գաւառաց » 5 Մէճ.
Բաժանորդներէ դուրս թերթի գին 30 փր.
Յայտարարութեան տողը մէկ անգամի համար 3 ղրուշ, երեք անգամի համար 2 ղրուշ, աւելի անգամներու համար զատ սակարկութեամբ կ'ըլլայ.

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գտնուած լրագրաց հաշուոց տակը խմբագրութեան վրայ է.
Լրագրոյս վերաբերեալ ամէն բան որ եւ իցէ գրութիւն խմբագրին — Ցնորքնեան արակ ուղղուի. Կ. Պոլիս, Ջինիլի խան, Մասիսի գրասենեակը.
Համար ձախը չհրատարակուած նամակ չընդունուիր.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 3 ՓԵՏՐՎԱՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Անգղիոյ եւ Ամերիկայի մէջ ծագած վէճին առթիւ պատերազմի հաւանականութիւնը ակնարկուած կերեւի վերջին լուրերէն.

Ահաւասիկ.

Վաշինկթըն 12 փետր.

Ցեղ. այս լրագիրները չեն հաւատար Անգղիոյ հետ պատերազմ բացուելու հնարաւորութեան, բայց կըսեն որ եթէ Անգղիա Վաշինկթընի դաշնադրութենէն հրաժարի, խնդիրը նորէն իր առջի վիճակին կը դառնայ, միայն թէ անդամ մը եւս կը ծնի, որ միշտ ողջամտութիւն մը կը լինի Անգղիոյ՝ երբոր ուրիշ ազգութեան մը հետ պատերազմի մտնենայ.

Լոնտրա 13 փետր.

Վաշինկթընի կառավարութիւնը դեռ չպատասխանեց Անգղիոյ ծանուցագրին.

Ցէյլի Թէլէկրաֆ լրագրին հրատարակած լուրը, թէ Գ. Գլատսթոն իր միջնորդութիւնն առաջարկած է Անգղիոյ եւ Ամերիկայի կառավարութեանց, ստուգուած չէ.

Փարիզ 13 փետր.

Ալզասիայի խնդրոյն վրայ ընդհանրապէս կարծիք կայ թէ երկու ազգութեանց մէջ պատերազմի առիթ չպիտի ըլլայ.

Լոնտրա 13 փետր.

Հնդկաստանի փոխարքայ Լորտ Մայօ փետր. 7ին սպանուեցաւ չկթարկող աքսորականութեան դատապարտուած մահմէտական աքսորեալէ մը.

Մատրասի կառավարիչ Լորտ Նափիեր Հնդկաստանի ժամանակաւոր փոխարքայ անուանեցաւ.

Վիեննա 11 փետր.

Գաղղիոյ տնտեսական նուաղութեան վրայ գրուած նոր օրէնքն Աւստրիոյ ծովային վաճառականութեան վնասակար լինելով մեծ յուզմունք կը պատճառէ Աւստրիոյ մէջ, եւ Աւստրիոյ նաւատէրք կառավարութեան պաշտպանութիւնը կը խնդրեն այս խնդրոյն մէջ.

Փարիզ 12 փետր.

Նաբոլէոն կայսեր աջ բազուկն համարուած անուանի Գ. Ռուէ՝ Կորսիկա կղզւոյն կողմէ երեսփոխան ընտրուեցաւ.

Պուքրէշ 13 փետր.

Հրէից դէմ բռնութեան ընդհանուր նկատմամբ կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առաւ.

Լոնտրա 13 փետր.

Օսմ. փոխ.	49 1/4
» փոխ 1869	59 1/4
» » 1874	71
Անգղ. փոխ.	92 1/2
Ափիոն	16
Ոսկի	45 1/2

Լիվէրփուլ 12 փետր.

Բամպակ Մ. Ն. Օ. 11 1/8
Ծախուած 120000 հակ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանն առաջին կարգի Օսմանիէ շքանշան Առեւտրական գործոց եւ հասարակային շինութեանց պաշտօնեայ Խալիլ փաշային, Ֆաւզիէ գործոց եւ կալուածոց պաշտօնեաներուն եւ կայսեր Նաւատորմիղի հրամանատար Սամի փաշային ալ առաջին կարգի Մէճիտիէ շնորհեց.

Երկու շաբթի օր արքունի նաւատորմիղէն կցուած Թաղիֆ անուն զրահաւոր շոգենաւը ծովը իջաւ 'ի ներկայութեան Բահրիէ կոմսարի Ռուսաց իշխանին եւ այլ նախարարաց.

Ցանեղ Մ. Պատրիարքը Պուլղարաց խնդրոյն համար կիրակի օրն ընդհանուր ժողով գումարելով բոլոր ուրիշներ ժողովին խնդրոց Պուլղարաց որ եթէ խնդիրը եկեղեցւոյ կանոնաց համեմատ օրինաւորապէս լուծել կուզեն, պէտք է որ իրենց դէմ եղած նախատալներէն բանձաւին եւ ղեկավար իրենց ամբողջ միջոցներ, եւ ասոր համար 60 օր պայմանաժամ տուաւ անոնց.

Ուրիշ ազգային ժողովին այս որոշումը Թաղլիսով մը Բ. Դրան հաղորդելով, Պուլղարաց դրուած կրօնական պահանջմանց դէմ բողոքեց.

Բ. Դուռն ալ պատասխանեց թէ կրօնական կառավարութիւնը պարտաւոր է Պուլղարաց խնդրոյն վրայ տակէ առաջ եղած կայսերական հրովարտակը գործադրել, եւ թէ դարձեալ այս վիճակը համակրելով պատասխանատուութիւնը Պատրիարքարանին վրայ կիյնայ.

Ցաւելով կը ծանուցանենք թէ Արտաքին անուն լրագիրը Բ. Դրան հրամանաւ չորս ամիս դադարման դատապարտուեցաւ.

Այս խիստ հարուածին պատճառ եղած է ջնջեալ լրագրին անցեալ չորեքշաբթի աւուր թուոյն մէջ հրատարակուած ձախող յօդուած մը, որոյ մէջ Բ. Դրան հայ չպաշտօնատարաց անհարկութեան «Հենթանոսին հացը ուտողը անոր թուրը կը զարնէ» ըսուած է.

Կըսուի թէ յօդուածին հեղինակն Օրագրի Սասոր Ցոյին է, որ անցեալ տարի Օրագրին էջերն իր ազնուական անհետեւ խմբագրութեամբ խայտառակութեան ասպարէզ ըրեր էր. Ուստի այս անգամ ալ անպատճառ յօդուածով Արտաքին գաղթականաց պատուհաս եղած է.

Ասիկանութեան պաշտօնեայ եւ մինիստրական պատերազմական գործոց պաշտօնէի տեղապահ Վեհ. Սուլթանի փոխանորդ Քրիստոսի բանակի պաշտօնէութենէն մեր պաշտօնատարներու մէջ կանոնաւոր մը ընկած Բերայի Թաղը պաշտօնէն դիմելով, Սուլթանի ապստամբութեան Դարբ.

Կը լսենք թէ դարձը կոտորը հաստատելով անգիտացած է, եւ Սրբազանութեան բարձրագոյն ատեանի փնտռեալ պետի ներկայանայ.

Ամիսներ առաջ Խասգիւղի հայոց եկեղեցւոյն բուրվառը առաւ եւ հինգ օրէ 'ի վեր անյայտ եղած էր, որ բանն որ Բէյօղլի Թուրքս ազգի Թաղը յոր հարի մը մէջէ գտնել մը դանալով, հանուեցաւ որ ջնջեալ բուրվառն էր.

Կըսուի թէ բուրվառը՝ որոյ գրպանէն չկշռած եւ 55 ոսկիի էր, դիտմամբ մաքի ժամանակ հոն նետած է.

Սկուտարի եկեղեցի Թրամուէյի կառքը Տօփ-Խանէի ծառուղին անցած ժամանակ, երկու բեռնակիր գրաստ, որոց միջեան վրայ ձիաւորը նստած էր, ծանրան վրայ գտնուելով, ձիուն մէկը Թրամուէյի կառքին ջախջախուեցաւ. Բարեբաղդաբար ձիաւորը ծանրէն ղուրս ինկնալով ազատեցաւ.

Ասիկանութեան Նախարար պաշտօնեայ Հիւսնի փաշային հաշիւները քննող յանձնաժողովը, Հիւսնի փաշային ամէն տարի ասած 500 լիրայէն զատ՝ 25000 լիրա ալ բաց գտաւ նոյն պաշտօնատան սնտուկին մէջ.

Այս պատճառաւ ասիկանութեան նախորդ ատենադպիր Լիլին էֆէնտին, որ նոյն պաշտօնէն Պաղտատ ղրկուած էր, հեռագրով Կ. Պոլիս կոչուեցաւ.

Լէվքոնեանի Հիրքա լրագրին Հիւսնի փաշային Աւգուստի բերդէն Աթէնքը փախած ըլլալու զրոյցին սխալ լինելը՝ զոր Աթէնքի լրագրերէն առնելով հրատարակած էր, այժմ կը հաստատէ, ասելով թէ այս սխալ լուրին պատճառ եղած է Աթէնք Հիւսնի փաշային Աթէնք երթալը, որ ասկէց երկու տարի առաջ քաղաքական յանցանաց մէջ բռնուելով աքսորեալ ձգուած եւ վերջը ալ փախած էր, Հեռաւոր Հիւսնի եւ Հիւսնի փաշան նոյնը կարծուելով մեծ սխալմամբ տարածուած է կըսէ վերջիվերջոյ այս խաղ լուրը.

Նախանցեալ շաբթու Պէյքոզ Գրիք — Այի Թազը հրդեհ պատահելով 20է չափ տուն այրեցաւ. Նոյն առտուան Քասըմփաշա ալ հրդեհ պատահելով երկու ծախնքերեայ մեծ տուներ այրեցան.

Օրագիր իր երկուշաբթի աւուր թուով կը ծանուցանէ թէ չարաթ օրը Նաւորդ—Ծովնորդեան փողոցային մէջ չար անկարգութիւնք անցք անեցին են, եւ թէ իրեկեան էֆէնտին դորոցէն բարձրագոյն կարգը ցըրուեր է.

Այս լուրը մեր անձամբ քննելով ստուգեցինք որ ասոր էր մէջ եղր ակ — ներ ներ անցք անեցած են եւ ոչ եւ կարգը ցրուած.

Ստոյգն այս է որ քանի մ'աշակերտք իրենց վրայ եղած անարդարութեան մը վրայ դժգոհելով անդադար կերպի բողոքեր են կառավարչին, եւ ներքէնէն ալ մերժում յանդիմանուելէ ետեւ, մեւ ամեն աշակերտաց հետ չարաթ իրիկուն բոլոր ամբողջութեան անհանգիստ սրահներ ընդդմած եւ երկուշաբթի առաւօտ վարժարանը դարձած են եւ խաղաղութեամբ ու բարեկարգութեամբ իրենց դասերը կը շարունակեն.

Խիստ ցաւալի է որ Օրագիր իրեկեան էֆէնտիի հակառակութիւն ունենալով՝ վարժարանէն փոխ ասելու կուզէ եւ այդին ազգին ատեանի ուսումնական հաստատութիւնը կը հարուածէ վատահամբաւելով, ինչպէս որ անցեալ տարի փոխառական էֆէնտիի հակառակութիւն ունենալով Աղայեան վարժարանը կործանելու աշխատեցաւ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԼՈՆՏՐԱՅԻ ՓՈԽԱՆԱԿ

2 փետր. չորեքշաբթի իրիկուն		53	18
3 » հինգշաբթի առաւօտ			
	բացուեցաւ	54	
	կէս օր	53	24

Կ. Պոլիս 3 փետր.

Օսմ. ԹԷ մէճիտիէի բամփեր Անգղ. լիր.			1040
Երեկ	»	» Օսմ. լիր.	13.8
Արկածեալներ		» Ֆր.	138.
Փոխ. 1863		» »	317
» 1865		» »	322.
» 1869		» »	289.
Թրամուէյ		» դր.	1140

ԱԶԳԱՅԻՆ

Երուսաղէմէն հեռագրով լուր եկաւ ՚ի Պատրիարքարան թէ անդուոյն երեսփոխանական ընդհ. ժողովը կիրակի օր գումարուելով, առաջնորդի ընտրութեան ձեռնարկած եւ քուէից անհրաժեշտ մեծամասնութեամբ Երուսաղէմի Գեր. Պետրոս վարդապետը Երուսաղէմի միաբանին առաջնորդ ընտրած է։

Այս ընտրութիւնը պատիւ կը բերէ թէ՛ Երուսաղէմի երեսփոխանական ժողովոյն եւ թէ Գեր. Պետրոս վարդապետին, որ իր երկարամեայ անձնուէր ծառայութեամբք Երուսաղէմայ յարգն ու համակրութիւնը գրաւելով նոյն երախտագիտութեան փոխարէն ալ վերջապէս կը տեսնէ, փորձ մը, որ իր անցեալ ծառայութեանց վարձ, եւ ապագային ալ յաջողութեան մը է։

Ս. Երուսաղէմայ վանքէն հրատարակուած Սիօն ամսագրին վերջին դեկտ. ամսոյ թիւը Սսոյ կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ յօդուած մը հրատարակած է, որ խնդրոյն առաջած կարեւորութեան նկատմամբ, անկախելի ծանրակշռութիւն մ՚ունի իբրեւ ազգին առնչեալ մեծ մասին եւ եկեղեցական միաբանութեան կողմէն հրատարակուած՝ առաջնորդական ամբողջ մը Պատրիարքին ակնկալութեան ներքեւ։

Յիշեալ յօդուածին մէջ կը տեսնուի թէ Երուսաղէմայ Ս. Յակոբի Պատրիարքը եւ միաբանութիւնն ալ, որ անշուշտ մեր քանի մի ազգաբնակներէն անհամաձայն աւելի հեռու եւ նախանձախնդիր են եկեղեցւոյ կարգաց եւ ամբողջութեան, եւ հետեւաբար անտարբեր անկէ փառաւորութեան արժանի, Ի. Փոխոյ Ս. Պատրիարքին եւ եկեղեցական հօրը այն կրճկանն խնդիրը, եւ Սսոյ կաթողիկոսական ընտրութիւնն Հայաստանեայց եկեղեցւոյ եւ ազգին միաբանութեան դրական կը համարին։

Ցաւալ արժան է որ այս յօդուածը Ս. Էջմիածնի վեհ. կաթողիկոսի հեռագրէն եւ նորա վերայ ծագած վիճաբանութիւններէն առաջ գրուած է, այսու որ եւ է նկատմամբ որ եւ է ազդեցութեան կապուած է, որով եւ առաւել կարեւորութիւն մ՚ունի ներկայ պարագայից մէջ։

Յուսամք թէ աստուածաբան խմբագիրները անանձնեայ մեր ընթերցողութիւն այսպիսի յօդուածին, որ իրենց պաշտօնէականութեան հետեւանքն կը լայէ անհն աղխատ գաղափարութեան անեղծ եւ ճշմարիտ քրիստոնէական ու հոգեւորական հօգի կրող անձնից տալէ։

Աճառատի Սիօնի յօդուածը, զոր մտնեն կը համարինք հրատարակել, մեր յօդուածոց շարունակութիւն այս առթիւ ընդմիջելով։

ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԱՅԻՆ ԱԹՈՌՈՑՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

ՍՍՈՅ եւ ԷՋՄԻԱԾՆԻ կաթողիկոսական խնդիրները քանի մի տարիէն ՚ի վեր գրաւած էին Ազգային վարչութեան եւ ՚համօրէն Ազգի ուշադրութիւնը։ Եռանդական արծարծութիւնք, պարբերական հրատարակութիւնք, մտնաւոր տեղեկագիրք եւ յայտարարութիւնք, աւելի կամ նուազ այս խնդրոց նկատմամբ ընթերցուածք կը գրեն։ Արդարեւ՝ խնդրոյ լուծումն առաւել քան զխնամս յետաձգեցաւ, բայց բաւականին բանաւոր եւ զգոյշ կարծիքներ եւս յիշեցան եւ լուծումն եւ ապարդիւն։

* Սիօնի դէմ ալ զատ յօդուած մ՚ունինք, զոր յառաջ առաջ [illegible] հրատարակել։

Այն խնդրոց առաջինն՝ այսինքն Սսոյ կաթողիկոսականն՝ իր լուծման առաջ ընտրութեամբ եւ փոխադրութեամբ նորընտիր եւ կրոնաւորեալ կաթողիկոսին Տեառն Տ. Տ. Մկրտչի Քեֆսիզեան։ Անդրադարձն նկատելի կարծեցեալ հոսանքութեան յաղթանակ. առաւել Անդրադարձն կամ քերթողական կաթողիկոսութեան ընդդէմ փոխարինութեան նորերուելք, եւ Ազգային եկեղեցւոյ միութիւնը, որ ազգային միութեան գլուխն է ՚ի նկատմամբ անտի ընդհանրական բառաւորութեան Ազգին Հայոց։

Արդարեւ՝ դարուց փոփոխմունքը, քաղաքական հանգամանքները եւ ներքին յարաբերութեանց գժտութիւնքը յառաջ բերած են երկու կամ երեք կաթողիկոսական աթոռներ, երկու կամ երեք կաթողիկոսներ, բայց Եկեղեցին միշտ անփոփոխ մնացած է իւր Ներքին եւ էական միութեան մէջ, եւ միշտ խտղափեղած է այդպէսով, որ մի է իւր քահանայութիւնք, մի է իւր եպիսկոպոսութիւնք, մի է իւր կաթողիկոսութիւնք, մի է իւր մկրտութիւն, մի է իւր ձեռնադրութիւնն, մի է իւր օծումն, մի է իւր ծիսակատարութիւն, մի է իւր դաւանութիւնն, մի է եւ իւր վարդապետութիւնն։

Ինչպէս քահանայից եւ եպիսկոպոսաց բազմութեամբ ենթադրուած չէ երկու տարբեր քահանայութիւն եւ եպիսկոպոսութիւն, նոյնպէս եւ այլ կաթողիկոսաց երկուութեամբ կամ երեքութեամբ տարբեր կաթողիկոսութիւն։ Վասն զի եկեղեցւոյ միութեան խախտիլը ոչ թէ անձանց տարբերութեան կամ շատութեան, ոչ թէ աթոռոյ կամ աթոռներու, ո՛չ թէ աթոռակայի կամ աթոռակալներու, այլ իւր դաւանութեան, իւր վարդապետութեան, իւր ծիսից եւ արարողութեանց մէջ խախտելովն է։ Վասն զի անոնք են անձինք ժամանակի եւ արտաքին պարագաներու են, յարկին՝ փոփոխելի, կարեն առ ժամանակ մի ընդհատիլ, կարեն առաւելուլ եւ նուազիլ, կարեն գրկիլ եւ խափանիլ (ինչպէս պատահած է երբեմն) ; իսկ միութիւնք եւ դաւանութեան միութիւն այդպէս չէ։ Նա հաստատական միութեան խարսխութիւն է. նա շատ պահպանէ միութեան խորհուրդն եւ շատ յայտնէ միութեան օրէնսդրութիւնն է։ Իւր անխախտ է այս ներքին միութիւնք, այն տեղ չկայ բնաւ երկուութիւն կամ երեքութիւն։ Ցանկալի էին փոխանակ առաքելութեանց, բայց մի էր իրենց առաքելութիւնք, մի եւ իրենց հաւատք։ Հայոց կաթողիկոսներն մի, երկու կամ երեք եղած են բստ ժամանակի, բայց մի եղած է իրենց կաթողիկոսութիւնք Ազգին կամ եկեղեցւոյն համար։ Այսօր եւս մի է նոյն կաթողիկոսութիւնք, թէպէտ եւ կաթողիկոսներ երկու կամ երեք։ Ահա՛ չէ եղած եւ կարող չէ լինել Հայաստանեայց եկեղեցւոյն մէջ երկու կամ երեք տարբեր կաթողիկոսութիւն, վասն զի մի միայն կը մնայ եւ կաթողիկոսութիւն կը համարուի նոյն եկեղեցւոյն համար, ինչպէս է մեր Հայաստանեայց ազգային կաթողիկոսութիւնք, որ ակզբանէն, ընտրութեան եւ փոխադրման եղանակաւ եւ դաւանութեան տարբեր լինելով, կարող չէ երբէք Հայաստանեայց եկեղեցւոյ կաթողիկոսութիւն համարուիլ։

Հայաստանեայց եկեղեցւոյ կաթողիկոսութիւնք մի է, եւ մի չէ, եթէ կը կոչէ Էջմիածնի, Սսոյ եւ Աղթամարայ անուն, վասն զի երբեմն եւս կոչած է անուն Գնդայ,

անուն Սեւայ, անուն Թլու — Բլայ եւ այլն։ Այս անունները ինքնին կարող են մնալ, երբ աստուածին պարագաները նպաստեն, եւ երբ այդ իբաւցէս համազուի որ անկեղծ միութեամբ անփոփոխ կարող է մնալ իւր կաթողիկոսական ներքին միութիւնը։

Մենք կարող ենք համարձակ ասել, որ Ազգային վարչութիւնք, եկեղեցւոյ կաթողիկոսի ներկայ ընտրութեամբ եւ հաստատութեամբ, առաւել ապահովեց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ կաթողիկոսական միութիւնն ու էութիւնը եւ մաքրեց այրեց քանի մի ատ. ամպեր բեծերէ, ինչպէս էին Աճապահեան ցեղաքարոզութիւնք եւ թեմական խառնութիւնք, որ յաւէն ժամանակաց եւ յետաձգման մնաց արատաւորութիւնք էին եւ ոչ թէ եկեղեցւոյ առաքելական ճշմարտութեան լուծողութիւնք, որ ՚ի սկզբանէ անտի ընտրութեամբ միայն հիմնուած է եւ ոչ ցեղական ժառանգութեան, արժանաւորութեամբ եւ ոչ թեմականութեամբ։ Մեք այնպէս կը յուսանք, որ եկեղեցական ցեղը կամ աւելի թեմական ժառանգութիւնն եւ եկեղեցին, որ զինքն ՚ի պաշտօն կը կոչէ. Նորա պաշտօնին բաւ. միակի կամ քանիմանը Աւետարանի վարդապետութեան ապահովեց ցանկն է, զոր չէ կարող խախտել առանց իւր պաշտօնէն զրկելու։ Նորա հաւատարմութեան ուխտը եկեղեցւոյ առաքելականութեան ուխտն է։ Այս ուխտը, որ կը հաստատէ թէ Էջմիածին եւ թէ Սիսն պաշտօնեայ է եկեղեցւոյն, վասն զի Էջմիածին ու Սիսն եւս եկեղեցւոյն են, եթէ ենթադրենք որ մի եւ նոյն եկեղեցին երկու տարբեր ուխտ կը պահանջէ, առաքել հակառակութեան մէջ կը գտնենք եւ եկեղեցին եկեղեցւոյ դէմ զինել կը փորձենք նորա նուիրական միութիւնը։

Այն միութեան ճշմարտութիւնը աւելի կը պարզէ իւր եկեղեցական հաւատոյ եւ կաթողիկոսաց յարաբերութեան էական պայմանները նկատողութեան առնելով։

Ի՛նչ է եկեղեցական պաշտօնէութիւնն, եթէ ոչ ողջամտութիւն աստուածային Բանի, ծառայութիւն ընդ հանուրն ՚ի սէր Աստուծոյ եւ ՚ի շինութիւն համօրէն եկեղեցւոյն։

Ի՛նչ յարաբերութիւն կայէ լինել այն օրինակ նուիրական պաշտօնի պաշտօնէից մէջ, եթէ ոչ թէ բարոյական քաղաքութիւն, ծանօթութիւն, միարան գործակցութիւն ՚ի կատարումն միոյ նպատակի, եւ փոխադարձ սէր եւ վստահութիւն։

Արդ՝ եկեղեցական պաշտօնէութիւնն, եթէ իւր ստորոգելիական եւ պարզութեան մէջ նկատենք, կը տեսնենք ամենայն, որ եկեղեցւոյն պաշտօն է ամէն պայման, ամէն յարաբերութիւն եւ ամէն սահման։ Ո՞վ է Փարաք կամ ո՞վ է Ապողոս, եթէ ոչ ծառայք հաւատացելոց վասն Քրիստոսի։ Ո՞վ է Էջմիածնի եպիսկոպոսն եւ ո՞վ է Սսոյ եպիսկոպոսն, եթէ ոչ նորաստեղծ Հոյ ժողովրդեան ՚ի սէր Աստուծոյ։ Ո՞վ է Էջմիածնի կաթողիկոսն եւ ո՞վ է Սսոյ կաթողիկոսն եթէ ոչ պաշտօնեայք եւ առաջնորդք Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, եթէ ոչ տեսուչք եւ գլխաւորք եկեղեցական կարգաց եւ կանոնաց, եթէ ոչ ընտրեալ մշակք եւ առաջնորդք այգւոյն բարոյական եւ մտաւոր լուսաւորութեան։ Այնչափ փառաւոր կարող է լինել իրենց պաշտօնը որչափ մեծ է իրենց ծառայութիւնք, անձնուէր իրենց ազնուութիւնք, անկեղծ իրենց արժանիքիւնք եւ կատարեալ իրենց անձնուիրութիւնք։ Վասն զի բարոյական պաշտօնի մեծութիւնն ու փառքը այս պայմաններով միայն կը

չափուին եւ ոչ թէ արտաքին երեւոյթներով, միշտակայ բազմամարդութեամբ, նիւթական ճոխութեամբ եւ աշխարհային շքեղութեամբ։

Մենք միայն կը լսենք, եւ առանց կը դիտենք թէ Ազգային երեսփոխանութիւնն ի՛նչ պայմաններ կամ կանոններ դրած է կամ պիտի դնէ կաթողիկոսաց եւ Ազգային վարչութեան յարաբերութեանց նկատմամբ։ Բայց մեր կարծէն արդարեւ միայն կանենք, որ եկեղեցական տեսչութեան մէջ՝ յարաբերութեանց պայմանները միայն բարոյական կարող են լինել, ինչպէս որ եղած են ՚ի սկզբանէ, եւ ոչ անտեղիներ։ Աշխարհային փառաւորութեան, առաւելութեան կամ առաջնութեան գիտողները, բնաւ երբէք կարող չեն տեղի տալ ուղղափառ իշխանութեան մէջ։ Իսկ այս եւս կը յուսանք, որ կաթողիկոսութեան միութեան սկզբունքը մեծապէս եւ մնայուն պահպանելու համար, ամէն պայման մի միայն խրատ տալ եւ պարտաւոր, համաձայնութեան եւ համբերատարութեան մէջ եղերեալ է, եւ ոչ ՚այլուր՚։ Բարոյական յարաբերութեան ասպետն եւ միակ պայմանն այն է, որ եկեղեցին կամ Ազգը ճանաչէ որ ինքն համապատասխան է, իսկ ընտրեալ պաշտօնեայն՝ ճանաչէ որ ինքն պատասխանատու է Աստուծոյ, համօրէնի է ժողովրդեան։ Եկեղեցական պաշտօնէութիւնն, եթէ խրատ տանք, խորհրդութիւն եւ ազատութիւն մի ունի, այն եւս իւր պարտուց կատարման ազատութիւնն է, այսինքն ազատ է որչափ կամի հաշտեցի բարիք մատակարարել իւրն յանձնուած հօտին։ Իսկ եկեղեցւոյ վարդապետութիւններէն, դաւանութիւններէն եւ արարողութեան մէջ մտնելով ծէսերէն եւ արարողութիւններէն ուզածին պէս մի փոփոխութիւն անելու համար խտուտիք եւ ազատութիւն չունի, վասն զի այն խրատները միայն եկեղեցւոյ ամբողջական ժողովականութիւնն է եւ այլ ոք եւ ինչ անձամբ, կամ եկեղեցական պաշտօնէի։ Այս հիմնական պայմանները համեմատապէս կարողանան գնել, ինչ յարաբերութիւն կը մնայ այժմն Էջմիածնի, Սսոյ եւ Աղթամարայ կաթողիկոսաց եւ Ազգային Վարչութեան մէջ, եւ կամ Էջմիածնի, Սսոյ եւ Աղթամարայ կաթողիկոսաց մէջ, եթէ ոչ ՀԱՇՏԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ՚ի բարոյական շինութիւն ընդ համօրէն, եթէ ոչ ՄԻՑԱՅՆ սիրոյ եւ գործակցութեան, եթէ ոչ ԱԶԳԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ՚ի միակ եւ ՚ի փոխ պաշտօնական կաթողիկոսութեան։

Ամփոփենք մեր խօսքը։

Հայաստանեայց եկեղեցին շատ բաժանմունք շատ վարդապետք եւ եպիսկոպոսունք ունի, բայց մի քահանայութիւն, մի վարդապետութիւն եւ մի եպիսկոպոսութիւն։ Երկու կամ երեք կաթողիկոսներ ունի, բայց մի կաթողիկոսութիւն, մի համայնութեան մի քրիստոնէական հոգեւոր Որոշէնքի մէջ։ Թէ որ այսպէս չլինէր կաթողիկոսութիւնք, նա կը համարուէր եկեղեցւոյ ոգւոյն եւ կը մերժէր ժողովրդի բարեպաշտական ամբողջ համակրանն պէտք, որ եկեղեցւոյ պաշտօնէից առաքելութեան կամ յաստութեան մէջ բնաւ երբէք երազած չէ սկզբունքի եւ դաւանութեան տարբերութիւն։

Ուրեմն զօհ լինելով որոշ զմեզ յով Կիլիկիոյ ժողովրդեան եւ Ազգային վարչութեան համաձայն քուէարկութիւնն ու յաւերժութիւն, եւ համաձայնութիւն արժանաւոր Տ. Տ. Մկրտիչ կաթողիկոսի մեծ եւ նուիրական պաշտօնը, հայցեմք յԱստուծոյ, որ պատուէ թէ զինքն եւ թէ զերջանիկներ կաթողիկոսն Ս. Էջմիածնի

[illegible]

ԱՐԵՒԵԼՔ

[illegible]

[illegible]

ԱՄԻՐՔԵԱՆ ԵՐԿՈՒ ԿԱԹԱՐԵ-ՆԻՆ ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

[illegible] 30 [illegible] 70—80 [illegible]

[illegible]

1872 [illegible] 31 [illegible]

Գ. ԳԱԲՐԻԷԼ

[illegible]

մը գրական ընտիր հեղինակութիւններ, որոնք մեծատան չիրմին վրայ քանդակուած մարմարեայ հսկայ կոթողներէն աւելի կրնան փայլել. հաւերժական հետ մը թողուլ ու հեղինակին անունն անմահացնել։

Այն վկայականը՝ որ սրտերու՝ մանաւանդ երիտասարդ սրտերու վրայ քանդակուած է, նա ամէնէն պերճ յիշատակն է։

Ըստ մեր փափաքանաց, մեծ ուրախութեամբ լսեցինք որ խմբագրութիւնս ընթերցանութեան ընկերութիւնը՝ մտադիր է՝ մեր սիրելի բարեկամին քերթողական ու արձակ հեղինակութիւնները 'ի լոյս ընծայելէ զատ, նաեւ նորա յիշատակին փառաւոր արձան մը կանգնել։

Ներելի է մեզ յուսալ, որ վերջապէս ընկերութեան այդ աւելի բրած առաջին յաջողութեամբ պիտի կ'ըլլայ, ու հետեւապէս հանճարեղ գրագէտի մը ջանքն ու քրտինքն 'ի զուր թափուած չեն ըլլար. Այո՛, պէտք չէ թողուլ բանաստեղծին յիշատակը որ երկիրս անհետանայ գործերու փոխանցման ներքեւ. Անոր յիշատակը, մեր բարեկամի աննման բարեկամին եղան ու անմիջական այդ էր միայն.

1872 յունվ. 30 Տէրոն Բոզաճեան.

Խմբագրութիւն

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Տրապիզոնի համար հայերէնի եւ գաղղիերէնի հմուտ դաստիարակ մը կը խնդրուի՝ ուզողը թող ներկայանայ աւելի կամ երեկոյ հետեւեալ բաղդի ստորագրեալ եկեղեցին գրասենեակը Տրապիզոնի Ս. Աստուածածին Ազգ. Վարժարանին տեսչութեան։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ԱՐԹՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂՂԻԱՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

ԸՆԹԵՐՑՄԱՆ

Ի ՊԷՏՍ ՀԱՅՈՑ

Տպագրեալ 'ի Ս. Ներսէսեան մատենը թղթի վրայ, քանի մը պատկերներով, յաւելուածով Ազգային դպրոցներու եւ ամէն հայ անձնասէրութեան համար, որ կը փափաքին գործնական եւ գեղեցիկ եղանակաւ փարեւիլ Գաղղիերէն լեզուի ընթերցման մէջ. Բաղկացած է երկու մասերէ, յորոց առաջինին մէջ կը պարունակին գիրք, վանկեր, բառեր, կարճ ընթերցուածներ՝ հայոց Պատմութենէն եւ Հայերէն նշանաւորութեանց մասին. իսկ երկրորդին մէջ կը պարունակին բարոյական ճառախօսութիւններ եւ Ազգային Պատմութենէ ու Աշխարհագրութենէ գաղղիարէն թարգմանուած հատուածներ. կը ծախուի Երուսաղէմատունը. Գին 100 փարայ.

Ա. ՏԻՄԱ

ՐՕԼԻՆ

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱՑ

Գ. ԳՐ. ՄԱՆՐԵԱՆ

Տպագրութիւն Տէրոեան

Արտաքնական գողտրիկ վիպասանութիւն մը, որուն մէջ աշխարհածանօթ հեղինակին տաղանդը բացայայտ կը փայլի եւ որուն մէջ մի սոյլ մարդկային սրտի մէն մի խորք կը թերթուայ։

Կը ծախուի հայ գրավաճառաց քով եւ Զօհրապեան Եղբարց մեծ վաճառատունը, գին 10 ղրուշ.

ՕՐԻԱՐԴ ԼԱՊՈՆԵԻՆԻ

ՃԻՄԷԼԻՆԵԼ

ԺՕՐԺ ՍԱՆ

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱՑ

ՊՐ. ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

Տպագրութիւն Տէրոեան

Բանաստեղծական թարգմանութեան արժանի ժամանակակից վէպ մը, 368 երեսներէ բաղկացեալ, կը ծախուի հայ գրավաճառաց քով եւ Զօհրապեան Եղբարց մեծ վաճառատունը, գին 18 ղրուշ.

ՏԻԵԶԵՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՄ

ԲՆԱԽՄԲՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ՊԷՏՍ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑԱՑ

Այս գիրքը՝ որ Ս. Մ. Պ. Գարագաշեանի աշխատասիրութեամբը յօրինուած եւ Յ. Պաֆաֆեանի տպարանը տպուած, կը ծախուի անոր գրատունը ի գին 6 ղր., կը բաղկանայ 120 էջէ եւ տիեզերական աշխարհագրութեան վրայ խօսող ուրիշ հայերէն գրուածներէն աւելի ընդարձակ եւ հիմնական կերպով կը պարունակէ Ուսումնական աշխարհագրութեան բոլոր կէտերը. Այսր մէջ խօսուած է բոլոր մարմնոյ պարզ կերպով արեգակնային գրութեան մարմիններուն, այսինքն մոլորակաց, եւ մանաւանդ արեգակնային երկրին եւ լուսնոյ վրայ՝ տիեզերագրական նորագոյն դրութեանց, նաեւ այլ եւ այլ շարժումներու ձեւութիւնը, հետեւութիւնք, եղանակաց փոփոխութեան, տարւոյ եւ օրերու, այլ եւ այլ հայրիներն անոնց պատճառներովը բացատրուած են. Աստեղաց եւ ուրիշ երկնային մարմիններու վրայ ալ քանի մը կարեւոր տեղեկութիւններ կը պարունակէ. Ընդունուած 40 պատկերներով երկու տախտակ. Ամենայն հեղինակը հաւատալով թէ ճշգրտին դպրոցաց այս մասին ծառայութիւն մը կ'ընէ, տրուելիք աջակցութիւնը կը հրաւիրէ իւր այս աշխատասիրութեանը վրայ.

ԱՌԱԿՔ

ԹԷՕՏՕՐ ՔՈՒԼՕՎԻ

ՑԻՒՆ ԳԻՐՍ

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱՑ ՅԱՇԽԱՐՀԻԿ ԲԱՐԲԱՌ

ԴԱԲՐԻԷԼ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Մեծանուն Ռուս առակախօսին այս ընտիր գործը, որոյ ճաշակին արդէն տուած էր ազգիս բանասիրաց Գեր. Գաբրիէլ եպիսկոպոս Այվազեան՝ նախ վենետկոյ Բազմավէպին եւ ապա Մասեաց Աղաւնեան եւ Արածանին մէջ, այս անգամ ամբողջապէս թարգմանելով 'ի լոյս ընծայած է.

Աւելորդ կը համարինք բսել թէ Գեր. Գաբրիէլ եպիսկոպոսի այս աշխատութիւնը հայ բանասիրաց երախտագիտական փափաքանացը պատասխանելով մեծ գոհութեամբ պիտի ընդունուի ամէնէն, ոչ միայն գործին կարեւորութեանն ու պիտանութեանը՝ այլ եւ ճարտար եւ գեղեցիկ թարգմանութեանը պատճառաւ, որոյ մէջ ոչ որ կրնար Գեր. Գաբրիէլ եպիսկոպոսի չափ յաջողիլ.

Կը ծախուի Արամեան գրատունը, 'ի Ալաճաեան խան. եւ ամէն հայ գրավաճառաց քով. գին թղթակազմին 6 ֆրանք, կաշեկազմ 7 ֆրանք 50 սանթիմ.

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ

Խօսք խրատու հայրական վանեցւոյ

Տէր Մաղաքիականց, Երզնկացւոյ

Ծոփաց աշխարհին

Հայաստանի թշուառութեանց վրայ մտածողաց եւ նորա բարօրութեան ու յառաջդիմութեան ցանկացողաց անձկալից սրտէ մը բղխած զեղեցիկ խորհրդածութիւններ, նկարագրեր, խրատներ եւ յորդորանք պարունակող օգտակար գործ մ'է՝ ամեն ազգայնոց եւ մանաւանդ պաշտօնէից եւ աղգաց ընթերցման արժանի.

Կը գտնուի Մարգարեան եւ Գալֆաեան գրավաճառաց քով. գին մէկ արծաթ մէճիտ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԳԱՂՂԻՈՅ ԵՒ ՊՐՈՒՍԻՈՅ

1870—71 ի պատերազմին հետաքրքրական պատմութիւնը որ թերթ առ թերթ կը հրատարակուէր վենետկոյ Միխիթարեանց տպարանէն, հիմա ամբողջապէս լինցած եւ երեք հատոր ձեւացած բլլալով կը գտնուի Միզրոս խանի գրասենեակը եւ ուրիշ գրավաճառաց քով. թղթակազմին գինն է 10 ֆրանք.

Այս լրագիրս շաբաթը երեք անգամ կը հրատարակուի, երկուշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը. Բաժանորդագրութեան տեղերն են Կ. Պոլիս Չինիլի խանը վերի յարկը թիւ. 6 Մասիսի խմբագրատունը.

Իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հոգաբարձուաց անձանցները.

ԻԶՄԻՐ. Սահակեան աղա Տէտէեան.

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Յարութ աղա ակնցիկ.

ԱՏԱՊԱԶԱՐ. Մեսրոպ աղա Տ. Գէորգեան.

ՊՐՈՒՍԱ. Սահակեան աղա Թօփճեան.

ԹԷՔԻՐՏԱՂ. Համբարձում աղա Պապազեան.

ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Խաչատուր աղա Խաչիկեան.

ԿԱՐԻՆ. Կարապետ աղա Պալաքարեան.

ՄՈՒՇ. Մկրտիչ աղա Փօթիկեան.

ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Պօղոսեան էֆէնտի Պեզազեան.

ՎԱՆ. Մ. աղա Խաչիկեան.

ԹՈՔԱԹ. Մկրտիչ աղա Աշճեան.

ՀԱԼԷՊ. Նիկողոսեան աղա Տէր Մարգարեան.

ԵՐԶՆԿԱ. Թաթէոս աղա Բաղդասարեան.

ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐ. Կարապետ աղա Պարզեան.

Ուրիշ գաւառներէ ստորագրուիլ ուզողներն այս տեղերէն մէկուն հետ կրնան թղթակցիլ.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ռ. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ
Կ. ՊՕԼԻՍ ՉԻՆԻԼԻ ԽԱՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

3 ՓԵՏՐՎԱՐ

(ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԻՐԱՅԻ ՀԵՏ 100 ՂՈՒՐՈՒՇԷՆ)

Լոնտրա 3 ամիս	ղուրուշ	108½
Մարսիլիա	»	

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

3 ՓԵՏՐՎԱՐ

Անգլ. լիրա	ղուրուշ	109.5
Նաբոլէոն ոսկի	»	86 38
Իմբէրիալ ոսկի	»	89.10
Թալէրի	»	51. 24
Հինգ ֆրանք	»	—
Հինգլուգ	»	105.12
Պըշլըգ	»	118.30

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 3 ՓԵՏՐՎԱՐ

ՑՈՐԵՆ

Ցորեն կարծր	Պէսարապիա	32	— 36	
»	» Ազով	34	— 37	
»	» Պալլէօա	29	— 32	
»	» Պուրկազ	29	— 32	
»	» Թէքիրտաղ	29	— 32	
Կակուղ	Ազով	29	— 31	
»	» Պէսարապիա	—	—	
Կիրքա Թունա		28	— 30	
Դեղին կակուղ Պուրկազ		28	30	
Վառնա		30	— 32	
»	» Պալլէօա	28	— 30	
Եփլաքայ (?) Թունա		18	— 16	
»	Անատոլ.	16½	— 17	
Գարի Թունա		13	— 13½	
»	Անատոլ.			

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

ԽՈԶԱԿ ՁՈՒՐ

Պալքան	ղուրուշ	—
Անատոլու	»	—
Քարա		
Էտիրնէ	»	
Պալիք	»	

ԲԱՄԲԱԿ

		Ղուրուշ
Ատանա	հօխա	9 1/4
Իզմիր	»	10 1/2
Ատանա	»	9 1/4
Թարաքլեան	»	7 3/4
Վրաստան	»	8

ԲՈՒՐԴ

Անատոլու լուացուած	հօխա	20—17
» չլուացուած	»	9—
Ռումէլի լուացուած	»	17—20
» չլուացուած	»	8½—9½
Վրաստան լուացուած	»	11½—
»	կէս	12 1/2
»	չլուացուած	— —
Տոպրուճա	»	10 —
Լոտք Էէհեր	»	9 — 10

ՄԱԶԸ

Պարսկաստան	հօխա	11—
Անատոլու	»	10—
Ճերմակ	»	6—7

ՃԷՏՐԻ

Վարդերի Ա. տեսակ		հօխա	20—20½
» Բ.	»	»	19½—
Ընկիւրիւ	»	»	— —
Թոգաթ	»	»	18½—19
Ազէբէ	»	»	17 —
Կօզգաթ	»	»	16—17
Զօրում			16—17

ԹԻԶԹԻՔ

Էնկիւրիւ	հօխա	30 —
Գաստամունի	»	48 —
Պէյպազար	»	32 —
Չէրքէզ	»	—
Վան	»	29 —

ԱՂԻՆ ՄՈՐԹ

Ամասիա	6½	կտոր	մէկ	0. Լ.
Տօզկադ	7	»	»	»
Ամիդա	»	»	»	»
Երզրում	7½	»	»	»
Գալատէրի	»	»	»	»

ԶԵԹ

Մուտանիա	հօխա	7½—
Այվալը	»	6½—7
Մալքարա	»	10 —
Մէտիլին	«	7 —

Պղինձ թօզաթ երկիրին մէջ			9½—10
Սալէպ Գաստամունոյ	հօխա		—
Աֆիոն	»	230	— 250
Թիֆթիք	»	29	— 30
Մուրտամ	»		—
Կուտապ Անատ.	Թիլէ		—
»	Ռումէլի »		—
Սեռմաքա Պարսկ. Բէյա	»	42	— 44
Պրուսա		83	— 42

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

		ղուրուշ
Խահվէ Բրազ. տեսակ 100	հօխ.	1150—1200
« Բ. »	»	
Եէմէն	»	15 16
Շաքար փոշի Անգղ. Անգ.		250—
» » Գաղղ. »		—
» գլուխ Գաղղ.		300—
Զայ Քօնկօ	հօխան	26 —
» Բէյքօ ծաղիկ	»	45 — 50
Անագ (գալայ)	կանդ.	1000—1015
Պղպեղ (պիպէր)	հօխա	10½—
Լեղակ (չիվիտ) Պէնկալու »		120 — 140
» » Մատրաս »		— — 70
Զինք տախտ. 100 հօխա Ֆր.		90 —
Երկաթ ձողաձեւ		70 —
» տախտակ		75 —
» թիւեցու		61 — 66
Քարֆիհ		—
Բրինձ խառոլին 100 Քիլ Ֆր.		45
Կարմիր եգ Ռուսիայ	դրշ.	13 — 14
Խավեար		35 — 40